

Μαρία Ιορδανίδου (1897-1989)

Σὰν τὰ τρελλὰ πουλιά (κεφάλαιο 5)

Γιὰ τὴν Ἄννα ἢ Ἀλεξάνδρεια τοῦ 1920 ἦταν μιὰ πολιτεία χωρισμένη στὰ δύο: σὲ παράδεισο καὶ σὲ κόλαση. Ἡ Ἄννα ἔφτασε στὸν παράδεισο. Τὴν κόλαση δὲν τὴν εἶδε, τῆς τὴ διηγῆθηκαν. Ἡ κόλαση ἦταν κρυμμένη πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶναι οἱ φτωχοὶ συγγενεῖς καὶ τὰ ἄπλυτα τῆς οἰκογένειας. Δηλαδή τὰ Ἀράπικα. Στενὰ δρομάκια μὲ σκουπίδια καὶ ἀκαθαρσίες, μύγες, τραχώματα. Σπίτια μὲ πόρνες ντόπιες καὶ ξένες, αὐλάκια μὲ σαπουνόνερα καὶ ὅ,τι εἶδους βρώμικα νερὰ ποὺ τρέχουνε κάτω ἀπὸ πόρτες. Μὲ πορνεία μὲ ἄντρες καὶ πορνεία μὲ γυναῖκες, μὲ κοριτσάκια κάτω ἀπὸ ὀχτῶ χρονῶν, μὲ μικρὰ ἀγοράκια. Πυκνὴ ὑγρὴ ζέστη, καὶ παντοῦ ἡ μυρουδιά ἀπὸ μαῦρα, ἰδρωμένα κορμιὰ μπαρμπερίνων. Ὅταν ἓνα ἀνθρώπινο σῶμα πουληθεῖ καὶ φτάσει μιὰ φορὰ μέσα σ' αὐτὰ τὰ πορνεία, ὁ ἥλιος δὲν τὸ ξαναβλέπει πιά, γιατί ὁ ἥλιος δὲν κατορθώνει ποτὲ νὰ τρυπώσει σ' αὐτὰ τὰ σοκάκια.

Καὶ ὥμως ὁ ἥλιος στὴν Ἀλεξάνδρεια εἶναι πάμφωτος!

Μὲ φόντο τὴ γαλάζια ἀπεραντοσύνη ποὺ ἔχει ἡ Μεσόγειος, καὶ ξαπλωμένη φαρδιά - πλατιά πάνω στὴν ἄμμο τῆς παραλίας, εἶναι ἡ ἄλλη μισὴ Ἀλεξάνδρεια. Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ κοσμοπολίτικη τῶν ξένων καὶ τοῦ πλούτου. Τὸν πλοῦτο τὸν νιώθεις, τὸν μυρίζεις στὴν ἀτμόσφαιρα. Ἡ ἀφθονία δὲν κρύβεται, προπάντων ἀπὸ ἀνθρώπο ὅπως ἡ Ἄννα, ποὺ ἔζησε κάποτε στὰ μπερεκέτια τὰ πολιτικά.

Πραγματικά, ἐκεῖνα τὰ προπολεμικὰ τὰ μπερεκέτια τὰ πολιτικά, ποὺ ὡς διὰ μαγείας χάθηκαν ξαφνικὰ μέσα στὰ πέντε χρόνια τοῦ πολέμου, διοχετεύτηκαν, θαρρεῖς, στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐνῶ ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη ἀποσκελετώθηκε. Ἀνέβηκε, λέει, ἡ τιμὴ τοῦ μπαμπακιοῦ σὲ δυσθεώρητα ὕψη, καὶ, σὰν διὰ μετακομιστικὸς κόμβος ποὺ ἦταν, ἡ Ἀλεξάνδρεια γνώρισε μιὰ τουριστικὴ κίνηση πρωτοφανέρωτη. Τρελάθηκαν στὸ χοῖμα οἱ μπαμπακάδες, προπάντων οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ ἐργοστάσια τους, τὶς ἐγκαταστάσεις τους, τὰ μαγαζιά τους.

Ἀπ' ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς παροικίες ἡ πιὸ σημαντικὴ εἶναι ἡ ἑλληνικὴ, μὲ τὰ σχολειὰ της, τὶς ἐκκλησίες της, τὰ φιλανθρωπικά της ἰδρύματα, καὶ ἀπ' ὅλες τὶς συνοικίες ἡ πιὸ ἀριστοκρατικὴ εἶναι τὸ Καρτιὲ Γκρέκ μὲ τὰ μέγαρα τῶν Χωρέμηδων, τῶν Μπενάκηδων, τῶν Ἀβέρωφ, τῶν Σαλβάγων...

Οἱ δρόμοι ποὺ γνώρισε ἡ Ἄννα μέσα στὰ τρία χρόνια ποὺ ἔζησε στὴν Ἀλεξάνδρεια μετριόντανε στὰ δάχτυλα τῶν χειρῶν, καὶ αὐτοὶ οἱ δρόμοι τὰ εἶχαν ὅλα: πλούσια καταστήματα, παραρτήματα ὅλων τῶν μεγάλων καταστημάτων τῆς Εὐρώπης, μεγάλα ξενοδοχεῖα, *Claridge, Cecil*, ζαχαροπλαστεῖα, τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα.

Καὶ ἡ ζωὴ εὐκόλη, ἄνετη, δίχως ἀποστάσεις καὶ λεωφορεῖα καὶ ἀγκούσα. Ὅλα στὸ γύρο σου. Ασφαλωμένοι δρόμοι ποὺ κάθε νύχτα οἱ μπαρμπερίνοι τοὺς ἔπλεναν μὲ βούρτσες καὶ ἄφθονο νερὸ τοῦ Νείλου, ἐκεῖνο τὸ διαμάντι, καθὼς ἔβγαине φιλτραρισμένο ἀπὸ τὰ ἐγγλέζικα φίλτρα. Εὐπόλητος· μποροῦσες νὰ περπατᾷς στοὺς δρόμους τῆς Ἀλεξάνδρειας, χωρὶς νὰ λερῶσεις τὰ πόδια σου, καὶ καυσαέρια δὲν ὑπῆρχαν, γιατί δὲν ὑπῆρχαν αὐτοκίνητα. Ποῦ καὶ ποῦ ἀντάμωνες κανένα αὐτοκίνητο τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ.

Ἀλλὰ τὸ ωραιότερο μέρος τῆς Ἀλεξάνδρειας ἦταν τὸ Ράμλι. Σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τῆς παραλίας, ξεκινώντας ἀπ' τὸ κέντρο, δηλαδὴ τὸ μπουλβάρ Ράμλι καὶ μέχρι τὸ Σίντι Μπίρ, ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ὁ δρόμος γιὰ τὸ Ἀμπουκίρ, εἶναι τὸ ἕνα ὕστερα ἀπ' τὸ ἄλλο ἐκεῖνα τὰ χαριτωμένα προάστεια, ἐκεῖνες οἱ κηπουπόλεις μὲ τὶς ωραῖες βίλες τους, τὸν ἵππόδρομο, τὰ ξενοδοχεῖα...

Γλῶσσες στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀραβικά, μιλοῦνται ἀγγλικά, ἑλληνικά, γαλλικά, ἰταλικά καὶ φυσικὰ μπαρμπερίνικα, καὶ τὶς μιλᾶνε λίγο - πολὺ ὅλοι: Ἑβραῖοι, Σύριοι, ἀλαφροπάτητοι Μπαρμπερίνοι, ἐκεῖνοι ποὺ μὲ τὶς κατάλευκες γκελεμπίες τους, τὰ κόκκινα φέσια, τὶς κόκκινες ζῶνες, τὰ κόκκινα πασούμια, ἀποτελοῦσαν τὸ θαυμάσιο ὑπηρετικὸ προσωπικὸ μέσα στὰ εὐρωπαϊκὰ σπίτια, τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ γραφεῖα.

Ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πλατεία τῆς Ἀλεξάνδρειας, τὴν Πλατεία Μωχάμετ Ἄλη, ξεκινοῦν δύο κεντρικοὶ παράλληλοι δρόμοι, ἡ rue Chérif καὶ ἡ rue Tewfik. Ἐκεῖ ἀκριβῶς, σὲ πολυτελὲς διαμπερὲς διαμέρισμα κατοικεῖ ὁ ξάδερφος τῆς Κλειῶς, ὁ Θρασύβουλος Ἀντωνιάδης ὁ χρηματιστής. Κάθεται μὲ τὴ γυναῖκα του τὴν Εἰρήνη, μιά πολὺ καλὴ καὶ πλούσια αἰγυπτιώτισσα, καὶ μὲ τὴν οἰκογένειά της.

Νὰ καὶ ἡ πεθερά του, ἡ κυρία Πολυξένη, νὰ καὶ ἡ δευτέρη κόρη της, ἡ Κατίνα, νὰ καὶ ἡ μικρότερη, ἡ Ἑλένη, ὅλες μαυροφορεμένες γιὰ τὸ τελευταῖο κακὸ ποὺ τὶς βρῆκε, τὸ θάνατο τοῦ μονάκριβου ἀδερφοῦ τους. Πρὶν ἀπὸ τὸν ἀδερφὸ εἶχε πεθάνει ὁ πατέρας, κι ἕνα χρόνον πρὶν ἀπ' τὸν πατέρα χάσανε μιὰ θεία. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ θάνατοι ἔγιναν κατὰ τύχη, ὁ ἕνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο, στὸ ἴδιο δωμάτιο, ποὺ στὸ τέλος θεωρήθηκε στοιχειωμένο καὶ κλειδώθηκε.

Μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ θὰ ρχόταν ἡ Ἄννα, τὸ στοιχειωμένο δωμάτιο ἀνοίχτηκε, ἀνακαινίστηκε, ἀγιάστηκε. Τὴν ἐπομένη τοῦ ἐρχομοῦ της ἡ Ἄννα ἀνακάλυψε πῶς ἡ οἰκογένεια δὲν εἶχε κλείσει μάτι ὅλη τὴ νύχτα, περιμένοντας νὰ τρεῡουν νὰ βοηθήσουν τὴν Ἄννα ἂν τῆς συνέβαινε τίποτα.

«Ἐδῶ χρειάζεται προσοχή», συλλογίστηκε ἡ Ἄννα, ποὺ κατάλαβε πῶς ἔχουνε τὰ πράματα μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ σπίτι. «Εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι, δὲν πρέπει νὰ τοὺς θίξω.»

Ὁ Θρασύβουλος, σὰν πλούσιος ὁμογενὴς ποὺ ἔγινε, κρατοῦσε πόζα. Τὴν κρατοῦσε γιατί θεωροῦσε πὼς εἶχε καθῆκον νὰ τὴν κρατᾷ. Τὸ χρωστοῦσε αὐτὸ στὴν πλούσια γυναίκα του, τὸ χρωστοῦσε στὴν οἰκογένειά του, τὸ χρωστοῦσε στὴν πατρίδα του καὶ στὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ ἀπ' ὅπου εἶχε ἀποφοιτήσει.

Ἡ Ἄννα ἔβαλε τὰ δυνατά της νὰ προσαρμοστεῖ. «Προσαρμογὴ ἢ Θάνατος», εἶπε ἀπὸ μέσα της.

Μαζεύτηκαν ὅλοι στὴν τραπεζαρία καὶ κάθησαν γύρω ἀπ' τὸ μεγάλο τραπέζι. Ἀμέσως σταυροκοπήθηκε εὐλαβέστατα καὶ ἡ Ἄννα.

—Τί ὠραῖος καιρὸς! εἶπε ἡ Εἰρήνη. Ὁ Θεὸς νὰ βάλει τὸ χέρι του νὰ μὴν πιάσει κανένα χαμσίν, νὰ λυπηθεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἔρημους τοὺς Ρώσους ποὺ εἶναι μέσα στὶς ξύλινες παράγκες τοῦ Ἀμπουκίρ. Καινούργιους πρόσφυγες πάλι κουβάλησαν ἔξω στὸ Σίντι Μπίρ.

—Τί εἶναι τὸ χαμσίν; ρώτησε ἡ Ἄννα.

—Ἀμμοθύελλα.

—Καὶ ἔφεραν καινούργιους Ρώσους πάλι; εἶπε ἡ Ἄννα, δηλαδή, πάει φαίνεται ὁ Βράγγελ, νικήσανε οἱ Κόκκινοι, δὲν ἔβαλαν χέρι στα ρούσικα πετρέλαια οἱ Ἀμερικάνοι. Μωρὲ μπράβο, Νικήφορ!

Μπόμπα ἂν ἔπεφτε πάνω στὸ τραπέζι τοῦ Θρασύβουλου τέτοιο ἀποτέλεσμα δὲν θὰ εἶχε. Ἡ Ἄννα ζάρωσε καὶ βουβάθηκε. Τώρα τί ἦταν αὐτὸ ποὺ εἶπε: Μωρὲ μπράβο! Ὠραία προσαρμογὴ! Τώρα τὰ ἔκανε μούτ¹..., Καὶ τὸν Νικήφορ ποῦ στὸ διάβολο πῆγε καὶ τὸν θυμήθηκε; Κύριε ἐλέησον!

Ὁ Νικήφορ ἦταν ἓνα ἀγράμματο χωριατόπαιδο ποὺ δούλευε στά Παραπήγματα Λοιμωδῶν Νόσων στὴ Στάβροπολ, τότε ποὺ ἡ Ἄννα νοσηλεύονταν ἐκεῖ ἀπὸ ὀστρακιά. Ἡ δουλειὰ τοῦ Νικήφορ ἐκεῖ ἦταν νὰ ἀδειάζει δοχεῖα καὶ νὰ κουρεύει ψειριασμένα κεφάλια.

Στὰ μέσα τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου, τότε ποῦ ἡ Στάβροπολ εἶχε πέσει γιὰ δεύτερη φορὰ στὰ χέρια τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, βλέπει μιὰ μέρα ἡ Ἄννα στὸ δρόμο μπροστὰ της ἓνα λεβέντη στρατιωτικὸ ἴσαμε κεῖ πάνω, ἀρματωμένο σὰν ἀστακό, ποὺ τὴ χτυπᾷ στὸν ὦμο καὶ τῆς λέει:

—Γειά σου, Ἄννουσκα!

Τρόμαξε νὰ τὸν γνωρίσει. Ὁ Νικήφορ! Καλοξουρισμένος, σοβαρὸς, ὅμως τὸ παιδικὸ χαμόγελο ἀκόμα ἔλαμπε μέσα στὰ γαλανὰ του μάτια.

—Τί κάνεις, Νικήφορ;

¹ Ἀρβανίτικο βρωμόλογο.

—Έγώ; Νά, επανάσταση κάνουμε.

Κοίταξε τὸ ρολόι του.

—Τί κρίμα, ἔχω δουλειὰ στὸ Ἀρχηγεῖο. Αὔριο, βλέπεις, φεύγω. Τί κρίμα, Ἄννουσκα! Πές μου γρήγορα, ἐσὺ πῶς ζεῖς; Μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω;

Ἐβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του μπλόκ καὶ μολύβι. Ἐγραψε ἓνα σημείωμα.

—Πάρ' το αὐτὸ καὶ πήγαινε στὴν Ἐπίτροπὴ Διανομῆς Τροφίμων.

Καὶ τῆς ἐξήγησε βιαστικὰ πῶς τὸ ἰδιωτικὸ ἐμπόριο ἀπαγορεύτηκε. Ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν κάρτες γιὰ τρόφιμα, κάρτες γιὰ ἱματισμό, γιὰ ὅλα. Τῆς ἔδωσε νὰ καταλάβει πῶς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο σιγὰ - σιγὰ θὰ καταργηθεῖ τὸ χρῆμα, καὶ τὸ χρυσάφι θὰ χάσει τὴν ἐμπορικὴ του ἀξία. Σὲ λίγα χρόνια οἱ λεκάνες τῶν ἀποχωρητηρίων ἀπὸ χρυσάφι θὰ γίνονται, ἐπειδὴ τὸ χρυσάφι δὲ λεκιάζει.

Αὐτὸ ἦταν τὸ τελευταῖο μάθημα ἀγωγῆς τοῦ πολίτου ποὺ ἄκουσε ἡ Ἄννα στὴ Ρωσία. Καὶ τὸν Νικήφορ δὲν τὸν ξανάειδε πιά. Καὶ τὸν ξέχασε.

Ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ πῆγε τώρα νὰ τὸν θυμηθεῖ; Νὰ τὸν θυμηθεῖ καὶ νὰ τὸν σχετίσει μὲ τὸν Βράγγελ, ποὺ κακὸ - χρόνο - νᾶχει, καὶ νὰ τὸν σχετίσει μὲ τοὺς Ἀμερικάνους, ποὺ κακὸ - χρόνο - νᾶχουνε κι αὐτοί, καὶ μὲ τὰ ρούσικα πετρέλαια, ποὺ κακὸ - χρόνο - νᾶχουνε κι αὐτὰ γιατί κάνουνε ἓναν κόσμον ἄνω - κάτω.

Μαρία Ιορδανίδου. 1978. *Σὰν τὰ τρελλὰ πουλιά*. Αθήνα: Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Εστίας».